

دستورالعمل حاکمیت شرکتی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران

مصوب ۱۳۹۷/۰۴/۲۷ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار

در راستای حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران، پیشگیری از وقوع تخلفات و نیز ساماندهی و توسعه بازار شفاف و منصفانه اوراق بهادار طبق بندهای ۸، ۱۱ و ۱۸ ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی) و در راستای اصلاح نهادی حاکمیت شرکتی طبق بند (ح) ماده ۴ قانون برنامه پنجساله ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران، این دستورالعمل در تاریخ ۱۳۹۷/۰۴/۲۷ در ۶ فصل، ۴۴ ماده و ۲۴ تبصره به تصویب هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید.

• فصل یک - تعاریف :

○ ماده ۱ :

اصطلاحات و واژه‌های تعریف شده در ماده یک قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، در صورت کاربرد، با همان مفاهیم در این دستورالعمل به کار رفته‌اند. سایر اصطلاحات و واژه‌های به کار رفته به شرح زیر تعریف می‌شوند :

▪ بند ۱ :

عضو مستقل هیات مدیره: شخص حقیقی عضو هیات مدیره است که شرایط استقلال را دارا باشد .

▪ بند ۲ :

سهامدار عمده: سهامداری که بطور مستقیم یا غیرمستقیم به همراه شرکت‌های فرعی و وابسته، توانایی انتخاب حداقل یکی از اعضای هیات مدیره شرکت را دارا می‌باشد .

▪ بند ۳ :

سهام کنترل: حداقل میزان سهام مورد نیاز برای آنکه دارنده آن قادر به تعیین اکثریت اعضای هیات مدیره باشد .

▪ بند ۴ :

مدیر غیرموظف: مدیری است که هیچگونه مسئولیت اجرایی زیر نظر مدیرعامل ندارد.

▪ بند ۵ :

مدیران اصلی: اشخاصی که به طور موظف یا غیرموظف اختیار و مسئولیت برنامه‌ریزی، هدایت و کنترل فعالیت‌های شرکت را به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر عهده دارند، از جمله شامل اعضای هیات مدیره، مدیرعامل و مدیران ارشد اجرایی .

▪ بند ۶ :

شرایط استقلال: فقدان هرگونه رابطه یا منافع مستقیم یا غیرمستقیم که بر تصمیم‌گیری مستقل و بی‌طرفانه شخص اثرگذار باشد به گونه‌ای که موجب جهت‌گیری وی به سمت منافع شخص یا گروه خاصی از سهامداران شرکت یا سایر ذینفعان شود و نیز سبب عدم رعایت یکسان منافع سهامداران یا صرفه و صلاح شرکت گردد. موارد ذیل برخی از مصادیقی است که هر یک به تنهایی منجر به عدم تحقق شرایط استقلال برای شخص می‌شود:

الف) مالک بیش از پنج درصد سهام شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

ب) طی سه سال اخیر (قبل از انتخاب)، طرف قرارداد یا دارای معاملات یا روابط تجاری با اهمیت مستقیم یا غیرمستقیم با شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

ج) طی مدت دو سال اخیر (قبل از انتخاب)، دارای هرگونه مسئولیت اجرایی و رابطه استخدامی در شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

د) دارای رابطه سهامداری یا نسبی (درجه اول از طبقات اول و دوم) با مدیران اصلی شرکت باشد،
ه) در کسب و کاری که ماهیتا مشابه کسب و کار شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن است، فعالیت داشته باشد،

و) طی سه سال اخیر (قبل از انتخاب)، جزء مدیران موسسه حسابرسی یا تیم حسابرسی مستقل شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد،

ز) منافع یا رابطه تجاری مشترک با اهمیتی با مدیران اصلی شرکت، در سایر شرکت‌ها داشته باشد،

ح) منتخب سهامدار عمده (شخص حقیقی منتخب وی، یا «شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص یا سهامداران عمده وی») باشد، و

ط) در ده سال اخیر (قبل از انتخاب) بیش از سه دوره بیست و چهار ماهه اعم از متوالی یا متناوب عضو هیات مدیره یا مدیرعامل شرکت اصلی، شرکت‌های فرعی، وابسته، مشارکت خاص و سهامداران عمده آن باشد.

▪ تبصره :

نحوه انتخاب عضو مستقل هیات مدیره باید در اساسنامه شرکت تعیین شود.

▪ بند ۷ :

متولی دارایی: شخص حقوقی است که با اخذ مجوز از سازمان، اداره دارایی‌های مالی اشخاص از قبیل اوراق بهادار، وجوه نقد، موقعیت‌های تعهدی در قراردادهای مشتقه یا صکوک را به نیابت از مشتریان خود بر عهده می‌گیرد.

▪ بند ۸ :

کنترل: توانایی راهبری سیاست‌های مالی و عملیاتی یک شرکت به منظور کسب منافع اقتصادی از فعالیت‌های آن، می‌باشد. موارد زیر برخی از مصادیقی است که هر یک به تنهایی منجر به کنترل می‌شود:

الف) در اختیار داشتن اکثریت حق رای به طور مستقیم یا غیرمستقیم،

ب) داشتن مالکیت به طور مستقیم یا غیرمستقیم و در اختیار داشتن حق تعیین یا برکناری اکثریت اعضای هیات مدیره،

پ) داشتن حق تصمیم‌گیری در مورد امور مهم شرکت به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق مفاد مندرج در اساسنامه یا انعقاد قرارداد با شرکت، و

ت) داشتن مالکیت به طور مستقیم یا غیرمستقیم و داشتن اکثریت حق رای از طریق توافق با سایر سهامداران.

▪ بند ۹ :

شرکت اصلی: یک شرکت که دارای یک یا چند شرکت فرعی است.

▪ بند ۱۰ :

شرکت فرعی: یک شرکت که تحت کنترل یک شرکت دیگر (شرکت اصلی) است.

▪ بند ۱۱ :

گروه: شرکت اصلی و کلیه شرکت‌های فرعی آن.

▪ بند ۱۲ :

شرکت وابسته: یک شرکت سرمایه‌پذیر که شرکت سرمایه‌گذار در آن نفوذ قابل‌ملاحظه دارد، اما شرکت فرعی یا مشارکت خاص آن محسوب نمی‌شود. نفوذ قابل‌ملاحظه، توانایی مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مربوط به سیاست‌های مالی و عملیاتی یک شرکت، ولی نه در حد کنترل یا کنترل مشترک سیاست‌های مزبور است .

▪ بند ۱۳ :

اشخاص وابسته: اشخاص وابسته مندرج در «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورسی و فرابورسی» می‌باشد .

▪ بند ۱۴ :

مشارکت خاص: عبارت است از توافقی قراردادی که به موجب آن دو یا چند شخص، کنترل مشترک یک فعالیت اقتصادی را به عهده می‌گیرند. کنترل مشترک، مشارکت در کنترل یک فعالیت اقتصادی به موجب یک توافق قراردادی است و تنها هنگامی وجود دارد که تصمیم‌گیری‌های مالی و عملیاتی راهبردی مربوط به آن فعالیت، مستلزم اتفاق آرای اشخاص دارای کنترل مشترک باشد.

▪ بند ۱۵ :

افشا: انتشار عمومی و به‌موقع اطلاعات مطابق ضوابط و دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان و سایر مقررات ذیربط، می‌باشد.

• فصل دو - اصول حاکمیت شرکتی :

○ ماده ۲ :

هدف از اصول حاکمیت شرکتی، کمک به خط‌مشی‌گذاران در ارزیابی و بهبود چارچوب قانونی، مقرراتی و نهادی برای حاکمیت شرکتی با هدف حمایت از اثربخشی، کارایی، رشد پایدار و ثبات مالی شرکت است.

○ ماده ۳ :

هیات مدیره باید نسبت به ایجاد، استمرار و تقویت سازوکارهای اثربخش جهت کسب اطمینان معقول از محقق شدن اصول حاکمیت شرکتی به شرح زیر، اقدام نماید.

▪ بند ۱ :

اثربخشی چارچوب حاکمیت شرکتی: چارچوب حاکمیت شرکتی باید سطح شفافیت و منصفانه بودن بازارها و تخصیص کارای منابع شرکت را بهبود دهد، با سلسله مراتب قوانین و مقررات سازگار باشد و از نظارت و اجرای موثر آنها پشتیبانی کند.

▪ بند ۲ :

حفظ حقوق سهامداران و برخورد یکسان با آنها: چارچوب حاکمیت شرکتی باید از حقوق سهامداران حفاظت و اعمال حق آنها را تسهیل کند و نسبت به برخورد یکسان با تمام سهامداران، شامل سهامداران اقلیت و خارجی اطمینان فراهم کند. تمام سهامداران باید به طور منصفانه فرصت احقاق موثر حقوق خود را داشته باشند.

▪ بند ۳ :

رعایت حقوق سایر ذینفعان: چارچوب حاکمیت شرکتی باید، حقوق سایر ذینفعان را طبق آنچه در قوانین یا بر مبنای قراردادها مشخص شده است در نظر بگیرد و همکاری فعالانه شرکت‌ها و سایر ذینفعان را در ایجاد ثروت، اشتغال و پایداری شرکت‌های دارای وضعیت مالی شفاف، تشویق کند.

▪ بند ۴ :

انگیزه بخشی به ذینفعان: چارچوب حاکمیت شرکتی باید، انگیزه‌های روشنی درون زنجیره سرمایه‌گذاری فراهم کند و در کنار تحقق اهداف شرکت به نحوی به کارکرد بازار سرمایه کمک کند که به حاکمیت شرکتی شایسته بینجامد .

▪ بند ۵ :

افشا و شفافیت: چارچوب حاکمیت شرکتی باید این اطمینان را فراهم نماید که تمام موضوعات بااهمیت مرتبط با شرکت، شامل وضعیت مالی، عملکرد، جریان‌های نقدی، مالکیت و حاکمیت شرکتی به موقع و صحیح افشا می‌شود .

▪ بند ۶ :

مسئولیت‌پذیری هیات مدیره: چارچوب حاکمیت شرکتی باید، نسبت به هدایت راهبردی شرکت، پایش اثربخش مدیریت به وسیله هیات مدیره و پاسخگویی اعضای هیات مدیره به سهامداران و سایر ذینفعان اطمینان فراهم نماید .

▪ تبصره ۱ :

هیات مدیره باید نسبت به استقرار سازوکارهای اثربخش جهت کسب اطمینان معقول از محقق شدن اصول حاکمیت شرکتی در شرکت‌های فرعی نیز اقدام نماید و بر اجرای اثربخش آن نظارت کند .

▪ تبصره ۲ :

هیات مدیره باید نسبت به مستندسازی سازوکارهای مناسب جهت دستیابی به اهداف مندرج در این ماده اقدام نماید.

• فصل سه - هیات مدیره و مدیرعامل :

○ ماده ۴ :

اعضای هیات مدیره و مدیرعامل برای ایفای مسئولیت‌های خود در شرکت و در راستای رعایت ضوابط و الزامات قانونی باید دارای تحصیلات، تجربه و فاقد محکومیت قطعی کیفری موثر یا انضباطی موضوع قوانین و مقررات بازار سرمایه باشند. تعداد اعضای هیات مدیره باید به میزانی باشد که امکان انجام بحث‌های سودمند و تصمیم‌گیری منطقی و همچنین نظارت کافی در ارتباط با امور شرکت فراهم باشد. اکثریت اعضای هیات مدیره باید غیرموظف باشند و تعداد اعضای مستقل هیات مدیره نباید کمتر از ۲۰ درصد تعداد کل اعضای هیات مدیره باشد .

▪ تبصره ۱ :

تعداد اعضای هیات مدیره برای شرکت‌های بزرگ، به تشخیص و اعلام سازمان، حداقل هفت نفر می‌باشد .

▪ تبصره ۲ :

تعداد اعضای مستقل در شرکت‌ها حسب صلاحدید سازمان قابل افزایش است.

▪ تبصره ۳ :

موظف شدن اعضای هیات مدیره، ضمن رعایت شرایط این ماده، صرفاً پس از تصویب هیات مدیره امکان‌پذیر خواهد بود و مدیر ذینفع در این تصمیم‌گیری حق رأی ندارد.

▪ تبصره ۴ :

هر یک از اعضای اصلی هیات مدیره باید معادل یک دهم در صد سهام شرکت یا حداقل معادل پنج میلیارد ریال از سهام شرکت (که هر ۲ سال یک بار متناسب با نرخ تورم و شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی تعدیل می‌شود) را به عنوان سهام وثیقه مدیران نزد شرکت تودیع کنند.

▪ تبصره ۵ :

در ترکیب هیات مدیره، باید حداقل یک عضو غیرموظف حضور داشته باشد که دارای تحصیلات مالی (حسابداری، مدیریت مالی، اقتصاد، و مدیریت با گرایش مالی) و تجربه مرتبط باشد.

▪ تبصره ۶ :

اعضای موظف هیات مدیره نمی‌توانند در شرکتی دیگر، مدیرعامل یا عضو موظف هیات مدیره باشند. هیچ یک از اعضای هیات مدیره نباید اصالتاً یا به نمایندگی از شخص حقوقی همزمان در بیش از ۳ شرکت به عنوان عضو غیرموظف هیات مدیره انتخاب شوند. اعضای هیات مدیره باید در این خصوص، اقرارنامه‌ای را نیز به کمیته انتصابات ارائه نمایند.

○ ماده ۵ :

هیات مدیره مسئول تدوین و پیاده‌سازی اخلاق سازمانی در شرکت می‌باشد و باید از ساز و کارهای اجرایی و الزام اجرایی شدن اخلاق سازمانی اطمینان حاصل نماید. اخلاق سازمانی شامل التزام به صداقت، درستکاری و پایبندی به ارزش‌های اخلاقی سازمانی می‌باشد.

○ ماده ۶ :

هیات مدیره باید با اتخاذ رویه‌های مناسب، در چارچوب قوانین و مقررات، رعایت یکسان حقوق کلیه سهامداران از جمله موارد زیر را برقرار نماید:

۱- حضور و اعمال حق رأی در مجامع عمومی صاحبان سهام،

۲- دسترسی به اطلاعات به موقع و قابل اتکای شرکت،

۳- تملک و ثبت مالکیت سهام،

۴- سهمیم بودن در منافع شرکت و

۵- پرداخت به موقع سود سهام.

○ ماده ۷ :

معاملات با اشخاص وابسته باید به شکلی تایید و اجرا شود که از کنترل مناسب تضاد منافع اطمینان حاصل شود و از منافع شرکت و سهامداران حفاظت کند .

▪ تبصره ۱ :

تضاد منافع در معاملات با اشخاص وابسته باید توسط هیات مدیره به نحو مناسب نظارت و افشا شود .

▪ تبصره ۲ :

هر یک از مدیران اصلی باید داشتن منافع بااهمیت به شکل مستقیم یا غیرمستقیم یا به نمایندگی از طرف اشخاص ثالث، در یک معامله یا موضوع تاثیرگذار بر شرکت را نزد هیات مدیره افشا کنند .

▪ تبصره ۳ :

معاملات با اشخاص وابسته طبق «دستورالعمل الزامات افشای اطلاعات و تصویب معاملات اشخاص وابسته ناشران بورس و فرابورسی» باید شناسایی و مستندسازی شده و به تصویب هیات مدیره برسد .

○ ماده ۸ :

هیات مدیره باید اقدامات لازم را جهت استقرار سازوکارهای کنترل داخلی اثربخش به منظور اطمینان بخشی معقول از حفاظت از داراییها و منابع شرکت در برابر اتلاف، تقلب و سوء استفاده، تحقق کارایی و اثربخشی عملیات شرکت، کیفیت گزارشگری مالی و غیرمالی و رعایت قوانین و مقررات، برقرار نماید. همچنین واحد حسابرسی داخلی را مطابق با ضوابط و مقررات سازمان، تشکیل و مورد نظارت قرار دهد .

○ ماده ۹ :

هیات مدیره باید سیستم کنترلهای داخلی را حداقل به طور سالانه بررسی و نتایج آن را در گزارشی تحت عنوان "گزارش کنترلهای داخلی" درج و افشا نماید. حسابرس مستقل شرکت باید در گزارش خود به مجمع عمومی صاحبان سهام در خصوص

رعایت استقرار و به کارگیری سیستم کنترل‌های داخلی مناسب و اثربخش توسط شرکت مطابق با ضوابط و مقررات مرتبط، اظهارنظر کند .

○ ماده ۱۰ :

هیات مدیره باید سازوکاری را طراحی و پیاده سازی نماید که از رعایت کلیه قوانین و مقررات در خصوص دارندگان اطلاعات نهانی اطمینان حاصل شود .

○ ماده ۱۱ :

هیات مدیره باید سازوکار مناسبی را جهت جمع‌آوری و رسیدگی به گزارش‌های مربوط به نقض قوانین و مقررات و نارسایی در شرکت، توسط اشخاص مختلف، تدوین و اطلاع‌رسانی کرده و بر اجرای آن نظارت داشته باشد .

○ ماده ۱۲ :

هیات مدیره باید مبنای حقوق و مزایای اعضای هیات مدیره و مدیران ارشد اجرایی را به گونه‌ای متناسب با عملکرد آنان تعیین نماید که با منافع بلندمدت شرکت و سهامداران همسو باشد و همچنین منجر به انگیزه‌بخشی به اعضای هیات مدیره شود .

▪ تبصره :

اعضای هیات مدیره نمی‌توانند برای سمت خود به عنوان عضو هیات مدیره، وجوهی را تحت عنوان پاداش یا سایر عناوین، غیر از آنچه که در مجمع عمومی صاحبان سهام تعیین شده، مقرر نمایند .

○ ماده ۱۳ :

وظایف هیات مدیره در موارد زیر غیرقابل تفویض است:

▪ بند ۱ :

انتخاب هیات عامل، مدیرعامل و قائم مقام یا جانشین وی، اعضای کمیته‌های ریسک، حسابرسی، انتصابات و جبران خدمات و سایر کمیته‌های هیات مدیره، مدیر حسابرسی داخلی و نظارت بر عملکرد آنان،

▪ بند ۲ :

معرفی عضو/اعضای هیات مدیره برای شرکت‌های فرعی و وابسته و تعیین نماینده عضو حقوقی هیات مدیره در شرکت‌های فرعی و وابسته،

▪ بند ۳ :

تعیین حقوق، مزایا و پاداش مدیرعامل و قائم مقام وی، اعضای کمیته حسابرسی و سایر کمیته‌های هیات مدیره که عضو هیات مدیره نیستند و مدیر حسابرسی داخلی و مبلغ و محتوای قراردادهای حسابرسی داخلی،

▪ بند ۴ :

تصویب برنامه راهبردی، خط‌مشی‌های اجرایی، منشور اخلاق سازمانی، آیین‌نامه‌های لازم جهت اداره امور و فعالیت‌ها از جمله آیین‌نامه استخدام، معاملات، حقوق و دستمزد، تعیین صلاحیت، تعیین سمت و سایر مقررات شرکت،

▪ بند ۵ :

کسب اطمینان از استقرار ساز و کارهای مناسب برای مدیریت ریسک،

▪ بند ۶ :

تصویب و افشای معاملات بااهمیت شرکت با اشخاص وابسته مطابق با ضوابط و مقررات سازمان،

▪ بند ۷ :

تصویب معاملات بااهمیت مربوط به دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود و سرمایه‌گذاری‌ها و استقراض،

▪ بند ۸ :

تعیین شرایط ترهین و توثیق عمده اموال و هبه یا صلح اموال یا حقوق شرکت،

▪ بند ۹ :

تصویب بودجه سالانه شرکت و نظارت بر اجرای آن،

▪ بند ۱۰ :

تصویب سیاست‌های مربوط به تعیین قیمت و شرایط فروش محصولات و ارائه خدمات

○ ماده ۱۴ :

در تعیین سمت اعضای هیات مدیره، عضو ذینفع نباید در رای‌گیری شرکت کند.

○ ماده ۱۵ :

کلیه شرکت‌ها باید کمیته حسابرسی و کمیته انتصابات را تحت نظر هیات مدیره تشکیل و عملکرد آن را مورد نظارت قرار دهند. همچنین شرکت‌ها، در صورت اعلام سازمان یا به تشخیص هیات مدیره، باید سایر کمیته‌های تخصصی از قبیل کمیته "ریسک" و "جبران خدمات" را تحت نظر هیات مدیره تشکیل و عملکرد آن‌ها را مورد نظارت قرار دهند.

▪ تبصره ۱ :

بانک‌ها و شرکت‌های بیمه باید علاوه بر تشکیل کمیته‌های مدنظر این دستورالعمل، کمیته‌های تعیین شده توسط بانک مرکزی و بیمه مرکزی طبق قوانین و مقررات مرتبط را نیز تشکیل دهند.

▪ تبصره ۲ :

کمیته انتصابات حداقل از سه عضو که اکثریت آنها، اعضای مستقل و غیرموظف هیات مدیره هستند، تشکیل می‌گردد و رئیس این کمیته باید عضو غیرموظف هیات مدیره باشد. برخی از وظایف کمیته انتصابات به شرح زیر است:
۱- بررسی و احراز شرایط مقرر برای نامزدهای هیات مدیره، از جمله بررسی احراز شرایط ذکر شده در این دستورالعمل در خصوص استقلال نامزدها،

۲- پیشنهاد انتصاب و برکناری مدیرعامل و مدیران ارشد شرکت اصلی و اعضای هیات مدیره شرکت‌های فرعی به هیات مدیره،

۳- پیشنهاد نامزدهایی برای عضویت در کمیته‌های تخصصی به هیات مدیره،

۴- پیشنهاد برنامه آموزشی اتخاذ سیاست‌های لازم به منظور توجیه وظائف هیات مدیره برای اعضای جدید هیات مدیره، مدیرعامل و مدیران ارشد.

○ ماده ۱۶ :

هیات مدیره باید فرآیندی را مستقر کند که بر اساس آن، هر ساله اثربخشی هیات مدیره و مدیرعامل، کمیته حسابرسی، سایر کمیته‌های تخصصی هیات مدیره و مدیرعامل، و همچنین اعضای هیات مدیره ذربیط در شرکت‌های فرعی و وابسته را ارزیابی کند. تمامی این ارزیابی‌ها باید به‌نحو مناسبی مستندسازی شوند. هیات مدیره باید برنامه بهبود را تنظیم و نتایج اجرای آن را مورد پیگیری و ارزیابی قرار دهد و از کیفیت اجرای آن برنامه‌ها اطمینان حاصل نماید.

○ ماده ۱۷ :

هیات مدیره باید اطمینان یابد که اعضای هیات مدیره ضمن اطلاع از الزامات کاری و مسئولیت‌های خود، به‌طور پیوسته مهارت‌ها و آگاهی‌های خود را در زمینه کسب و کار و حاکمیت شرکتی به روز می‌کنند تا وظایف خود را در هیات مدیره و کمیته‌های آن به نحو اثربخش انجام دهند. این موضوع باید به‌نحو مناسب مستندسازی شود.

▪ تبصره :

اعضای هیات مدیره، باید دانش لازم در زمینه مالی و حقوقی کسب نمایند.

○ ماده ۱۸ :

هیات مدیره باید از طراحی و اجرای مناسب سازوکارهای برقراری روابط مؤثر با سرمایه‌گذاران اطمینان یابد .

○ ماده ۱۹ :

رئیس هیات مدیره نباید همزمان، مدیر عامل شرکت یا از اشخاص زیر نظر مدیرعامل باشد. وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های رئیس هیات مدیره، مدیرعامل و سایر اعضای هیات مدیره، نحوه تنظیم دستور جلسات هیات مدیره و نحوه تصمیم‌گیری و تصویب آن در قالب منشور هیات مدیره باید به‌طور صریح و روشن مشخص شود و به تصویب هیات مدیره برسد. همچنین وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های افراد فوق‌الذکر نباید هیچ‌گونه تداخلی با یکدیگر داشته باشند. رئیس هیات مدیره مسئول اداره اثربخش جلسات هیات مدیره و اطمینان از این که مسائل مهم و راهبردی شرکت در دستور جلسات هیات مدیره گنجانده شده است، می‌باشد .

○ ماده ۲۰ :

مدیرعامل مسئولیت اصلی امور اجرایی شرکت را بر عهده دارد. در این راستا، وی باید طبق قوانین و مقررات، تصمیمات و مصوبات هیات مدیره را اجرا و گزارش‌های دقیق، به موقع و شفافی از عملکرد خود و شرکت در اختیار هیات مدیره قرار دهد .

○ ماده ۲۱ :

هیات مدیره باید دارای یک دبیرخانه مستقل باشد که مسئولیت هماهنگی و مستندسازی جلسات هیات مدیره، جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز و پیگیری انجام امور کارشناسی مورد درخواست اعضای هیات مدیره و اطمینان بخشی از انجام تکالیف قانونی هیات مدیره را به عهده داشته باشد .

▪ تبصره ۱ :

مستندات و اطلاعات موضوع این ماده، شامل مستندات و اطلاعات ارسالی کمیته‌های تخصصی هیات مدیره، باید در اسرع وقت و بدون هیچ مانعی جهت ارائه به هیات مدیره در اختیار دبیر هیات مدیره قرار گیرد .

▪ تبصره ۲ :

خلاصه‌ای از موضوعاتی که قرار است در هر جلسه‌ای مطرح شود، باید طی دستور جلسه‌ای همراه دعوتنامه و مستندات مربوطه، به نحو و با فاصله زمانی مناسب قبل از جلسه به اطلاع اعضای هیات مدیره برسد تا اعضا بتوانند تصمیمات مرتبط را اتخاذ نمایند .

○ ماده ۲۲ :

ریاست دبیرخانه هیات مدیره به عهده دبیر هیات مدیره است که از بین افراد دارای صلاحیت و ویژگی‌های لازم با پیشنهاد رئیس هیات مدیره و تصویب هیات مدیره منصوب و زیر نظر رئیس هیات مدیره انجام وظیفه می‌کند. انتخاب افراد خارج از هیات مدیره به عنوان دبیر هیات مدیره بلامانع است. وجود دبیر هیات مدیره، نافی تکالیف و وظایف رئیس هیات مدیره مطابق قوانین و مقررات مرتبط نمی‌باشد.

○ ماده ۲۳ :

مسئولیت تنظیم صورت مذاکرات و مصوبات هیات مدیره، پی‌گیری مصوبات، و تهیه گزارش از اجرای مصوبات هیات مدیره بر عهده دبیر هیات مدیره است. وی باید تمام مصوبات و صورت مذاکرات هیات مدیره را به ترتیب شماره و تاریخ جلسه نگهداری کند.

▪ تبصره :

تشکیلات و رویه‌های اجرایی دبیرخانه هیات مدیره باید در قالب منشوری به پیشنهاد رئیس هیات مدیره و تصویب هیات مدیره مدون و مستقر شود.

○ ماده ۲۴ :

جلسات هیات مدیره باید در هر ماه حداقل یک بار برگزار شود. ترتیب و تاریخ برگزاری جلسات هیات مدیره باید در اولین جلسه هیات مدیره برای دوره‌های شش‌ماهه به تصویب هیات مدیره برسد. هیات مدیره باید تعداد جلسات برگزار شده طی سال و جلسات کمیته‌های تخصصی و دفعات حضور هر یک از اعضای هیات مدیره در جلسات را در گزارش سالانه خود به مجمع عمومی صاحبان سهام درج نماید.

○ ماده ۲۵ :

دستور جلسات عادی آتی هیات مدیره با پیشنهاد هر کدام از اعضای هیات مدیره یا مدیرعامل تعیین و ترتیب اولویت طرح آن‌ها در جلسات با نظر رئیس هیات مدیره خواهد بود. چنانچه اکثریت اعضای هیات مدیره به صورت مشترک نظر دیگری در خصوص تعیین اولویت‌ها داشته باشند، در این شرایط باید مطابق تصمیم اکثریت اقدام شود.

○ ماده ۲۶ :

در صورتی که هر یک از اعضای هیات مدیره با تمام یا بعضی از تصمیمات هیات مدیره مندرج در صورتجلسه مخالف باشند، در این صورت لازم است نظر مخالف خود را به همراه دلایل مخالفت در صورتجلسه قید نمایند.

○ ماده ۲۷ :

در صورتی که موضوعی از دستور جلسه هیات مدیره خارج شود، دلایل آن باید در صورتجلسه عنوان گردد.

• فصل چهار - مجامع عمومی صاحبان سهام :

○ ماده ۲۸ :

شرکت نمی‌تواند تملک سهام شرکت اصلی خود را داشته باشد. شرکت‌هایی که سهام شرکت اصلی خود را در تملک دارند، باید ظرف مدت یک سال از تاریخ تصویب این دستورالعمل، سهام خود را واگذار کنند. این مدت با موافقت سازمان برای یک دوره قابل تمدید است .

○ ماده ۲۹ :

در خصوص تشکیل مجامع و اعمال حق رای، هیات مدیره باید قبل از تشکیل مجامع عمومی صاحبان سهام، مالکیت و یا وکالت سهامداران (به غیر از وکالت به متولی دارایی) را تایید و برگه ورود به مجمع را صادر نماید .

▪ تبصره :

سهامداران می‌توانند شخصا در مجمع عمومی صاحبان سهام حضور یافته یا شخص دیگری (از طریق وکالت به متولی دارایی یا سایرین) را جهت شرکت در مجمع معرفی نمایند .

○ ماده ۳۰ :

شرکت باید با تایید سازمان امکان حضور در مجامع عمومی شرکت و اعمال حق رای را به طریق الکترونیکی فراهم آورد .

○ ماده ۳۱ :

کلیه گزارش‌ها طبق قوانین و مقررات از جمله صورت‌های مالی سالانه، گزارش تفسیری مدیریت، گزارش فعالیت هیات مدیره، گزارش کنترل‌های داخلی و گزارش حسابرس مستقل و بازرسی قانونی شرکت باید در مواعید مقرر، قبل از برگزاری مجمع، پس از ارائه به سازمان، از طریق پایگاه اینترنتی شرکت در اختیار عموم قرار داده شود .

○ ماده ۳۲ :

زمان بندی پرداخت سود سهام باید به گونه‌ای باشد که در هر صورت، سود سهامداران دارای سهام کنترلی، پیش از سایر سهامداران پرداخت نشود .

○ ماده ۳۳ :

مدیرعامل، اعضای هیات مدیره و رئیس کمیته حسابرسی باید در مجامع عمومی شرکت حضور داشته باشند. در صورتی که تصویب صورت‌های مالی در دستور جلسه مجمع باشد، حضور بالاترین مقام مالی شرکت در زمان طرح و رسیدگی به صورت‌های مالی نیز الزامی است. در هر صورت هیات مدیره باید ترتیبی اتخاذ نماید که اکثریت اعضای هیات مدیره در مجمع حضور داشته باشند .

▪ تبصره :

عدم حضور مدیران فوق و رییس کمیته حسابرسی، مانع از برگزاری مجمع نخواهد شد ولیکن دلایل عدم حضور باید در همان مجمع به اطلاع سهامداران برسد .

○ ماده ۳۴ :

در مجمع عمومی صاحبان سهام باید تصمیمات لازم در خصوص بندهای گزارش حسابرس مستقل و بازرسی قانونی اتخاذ و در صورت جلسه مجمع یا صورت خلاصه مذاکرات مجمع منعکس شود .

○ ماده ۳۵ :

حق حضور اعضای غیرموظف هیات مدیره و پاداش هر یک از اعضای هیات مدیره و نحوه جبران خدمات اعضای هیات مدیره عضو کمیته‌های تخصصی هیات مدیره باید در مجمع عمومی صاحبان سهام تعیین شود .

○ ماده ۳۶ :

طی برگزاری جلسات مجامع عمومی صاحبان سهام، باید فرصت کافی و معقول به منظور پرسش و پاسخ سهامداران و هیات مدیره فراهم شود .

○ ماده ۳۷ :

برای تغییر حسابرس مستقل و بازرسی قانونی در مجمع عمومی صاحبان سهام، شرکت لازم است موضوع را در کمیته حسابرسی مورد بحث و بررسی قرار دهد و دلایل تغییر و نتایج بررسی را به همراه پیشنهادهای کمیته حسابرسی، به مجمع عمومی صاحبان سهام اعلام کند. کمیته حسابرسی به منظور پیشنهاد انتخاب حسابرس مستقل به هیات مدیره جهت طرح در مجمع عمومی صاحبان سهام باید بررسی‌های انجام شده در خصوص الزامات مرتبط با انتخاب حسابرس مستقل از قبیل استقلال، تناسب و میزان حق الزحمه و مفاد قرارداد حسابرس مستقل را مستند نموده و به هیات مدیره ارائه نماید. همچنین عملکرد حسابرس مستقل و بازرسی قانونی شرکت و نتایج کار آنها باید توسط کمیته حسابرسی مورد پایش قرار گیرد .

▪ تبصره :

در صورتی که شرکت یا سهامداران، قصد ارائه پیشنهاد تغییر حسابرس مستقل و بازرسی قانونی را، قبل از پایان حداکثر دوره تصدی سمت حسابرس مستقل و بازرسی قانونی طبق «دستورالعمل موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار»، دارند، باید مراتب را با ذکر دلیل به همراه نظر کمیته حسابرسی، حداقل ۱۰ روز قبل از مجمع به اطلاع سازمان برسانند. سازمان پس از بررسی دلایل تغییر، تا ۵ روز قبل از مجمع، نظر خود را در خصوص تایید یا عدم تایید اعلام می‌نماید. در صورت عدم تایید سازمان، باید از تغییر حسابرس مستقل و بازرسی قانونی خودداری شود .

• فصل پنج - نحوه انتخاب اعضای هیات مدیره و عضو مستقل هیات مدیره :

○ ماده ۳۸ :

در صورتی که انتخاب اعضای هیات مدیره در دستور جلسه مجمع عمومی باشد، شرکت باید آگهی دعوت به مجمع را حداقل ۲۵ روز قبل از برگزاری مجمع در روزنامه کثیرالانتشار شرکت درج نماید .

○ ماده ۳۹ :

سهامدارانی که در نظر دارند به عنوان عضو مستقل هیات مدیره انتخاب شوند، باید در صورت برخورداری از شرایط موضوع ماده ۴ این دستورالعمل و در راستای رعایت ضوابط و الزامات قانونی، حداقل ۱۵ روز قبل از برگزاری مجمع، نامزدی خود جهت عضویت در هیات مدیره را به همراه خلاصه‌ای از مشخصات و سوابق مدیریتی خود، اعلام و مدارک مورد نیاز را به کمیته انتصابات ارائه نمایند . شرکت باید نتایج بررسی خود در خصوص احراز یا عدم احراز شرایط نامزدهای عضویت مستقل در هیات مدیره را حداقل ۵ روز قبل از برگزاری مجمع به سازمان ارایه و افشا نماید .

▪ تبصره :

اشخاصی که در نظر دارند به عنوان عضو مستقل هیات مدیره انتخاب شوند، باید اقرارنامه استقلال را نیز به کمیته انتصابات ارائه نمایند .

○ ماده ۴۰ :

مجمع عمومی باید یک شخص را به عنوان عضو علی‌البدل مستقل هیات مدیره انتخاب نماید .

○ ماده ۴۱ :

عضو مستقل هیات مدیره نباید به فعالیت‌ها یا معاملاتی اقدام نماید که استقلال وی مخدوش شود. چنانچه عضو مستقل هیات مدیره شرایط استقلال را از دست بدهد، باید موضوع را فوراً به شرکت اطلاع داده و شرکت نیز آن را فوراً افشا و نسبت به جایگزینی با عضو علی‌البدل اقدام نماید .

▪ تبصره :

در صورتی که مشخص شود عضو مستقل هیات مدیره شرایط استقلال را از دست داده و اقدام به اعلام فوری آن به شرکت ننموده و یا این که مشخص شود وی از زمان انتخاب، شرایط استقلال را نداشته است، متخلف محسوب شده و حسب مورد طبق دستورالعمل‌های انضباطی ناشران، آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون «توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» و سایر قوانین و مقررات مرتبط، به تخلفات وی رسیدگی می‌شود .

- فصل شش - پاسخگویی و افشای اطلاعات :

- ماده ۴۲ :

اطلاعات بااهمیتی از قبیل نام، مشخصات کامل، تحصیلات، تجارب و مدارک حرفه‌ای اعضای هیات مدیره و مدیرعامل، کمیته‌های تخصصی هیات مدیره و اعضای آن‌ها، موظف یا غیرموظف بودن آنان، مستقل بودن آنان، میزان مالکیت سهام آنان در شرکت، عضویت در هیات مدیره سایر شرکت‌ها به ا صالت یا به نمایندگی، حقوق و مزایای مدیران اصلی و رویه‌های حاکمیت شرکتی و ساختار آن و نحوه ارتباط بین سهامداران و عضو مستقل هیات مدیره باید به نحو مناسب در پایگاه اینترنتی شرکت و در یک یادداشت جداگانه در گزارش تفسیری مدیریت افشا شود. شرکت می‌تواند با رویکرد توسعه پایدار و ایجاد سازوکاری برای سنجش و ارزیابی توان ایجاد ارزش در کوتاه‌مدت و بلندمدت، اطلاعات لازم در زمینه مسائل مالی، اقتصادی، محیطی و اجتماعی را در قالب گزارشگری یکپارچه تهیه و در پایگاه اینترنتی خود ارائه نماید .

- ماده ۴۳ :

هیات مدیره باید در گزارش تفسیری مدیریت، ضمن ارزیابی میزان تحقق برنامه‌های راهبردی، گزارش اقدامات شرکت در رابطه با رعایت اصول راهبری شرکتی موضوع این دستورالعمل را ارائه کند. در این گزارش باید گزارش عضو مستقل هیات مدیره در خصوص رعایت اصول حاکمیت شرکتی نیز درج شود .

- ماده ۴۴ :

در صورت عدم رعایت الزامات مقرر در این دستورالعمل، مطابق فصل سوم دستورالعمل‌های انضباطی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران و آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون «توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید در راستای تسهیل اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی» و سایر قوانین و مقررات مرتبط، عمل خواهد شد .